

Matjordløftet

~~Jordvernstrategi~~

for Moss og Råde

”

*I Norge er jorda som kan produsere mat
utvilsomt vår viktigste ressurs, både i dag,
om hundre år, og så langt vi evner å tenke at
det kan bo mennesker i landet.*

Oskar Puschmann (NIBIO), 2010

Innhold

Hva er matjord?	4
Våre mål	5
Vi lanserer matjordløftet	6
Hva truer matjorda?	8
Situasjonen hos oss	10
De 4 viktigste grunnene til et matjordløft	12
Strategi og tiltak	14
Forord	16
Hovedmål	17
Våre strategiske grep	18

Hva er matjord?

” *Matjord er en folkelig betegnelse på det øverste jordlaget som er ideelt for dyrking av matplanter.*

Matjorda er selve kjernen i norsk beredskap som sikkerhet for matforsyningen i landet. Mat og vann er det som vi mennesker må ha hver dag.

3 % av landarealet i Norge er jordbruksareal, men bare 1 % av landarealet er matjord egnet for å dyrke matplanter som mat for folk. De siste 2 prosentene egner seg bare til mat til dyr.

Moss og Råde har noe av den beste matjorda i Norge. Jordbruksprodukter fra Moss og Råde hadde i 2023 en verdi på 800 millioner kroner allerede i første ledd. Videreforedling av råvarene øker verdien ytterligere.

I Moss og Råde er all jord av god eller svært god kvalitet.

Landets viktigste kommuner?

Matproduksjonen i våre kommuner metter over 300.000 personer hvert år. Over 90 % av jordbruksarealet brukes til produksjon av grønnsaker, potet, korn, frukt og bær, altså matplanter til folk.

Matjorda har dannet grunnlaget for vår rike kulturarv, et kulturlandskap unikt på mange måter, og er årsaken til at folk besøker våre kommuner.

God forvaltning av matjorda vår fremover vil forsterke våre kommuners attraksjonsverdi for både besøkende og våre innbyggere.

I Norge har vi bygd ned mer landareal enn det arealet vi kan dyrke korn på.

Dyrket mark

Sammenlignet med mange andre land har Norge veldig lite dyrket mark.

NORGE
3 %
dyrket mark

TYSKLAND
47,7 %
dyrket mark

DANMARK
62 %
dyrket mark

Kilde: Dyrkbar jord og nydyrking, kompensasjon. Nibio og FN-sambandet

Våre mål

Øke det totale arealet av matjord og sikre god jordhelse for fremtidig matproduksjon.

Gjennomføres ved å tilbakeføre jordbruksarealer som er omdisponert i kommunale planer og ta i bruk igjen arealer som har gått ut av drift.

Vi tar ansvar – nye standarder må til

Nasjonalt er målet å begrense tapet av matjord til maksimalt 2.000 dekar per år innen 2030. Dette betyr imidlertid at vi aksepterer tap av en ressurs som vi allerede har alt for lite av.

Dette står i sterk kontrast til andre miljøutfordringer, som klimakrisen og tilstanden i Oslofjorden, der målsetningene er rettet mot betydelige forbedringer.

Når det gjelder jordvern, har målsetningene hittil vært altfor svake. Vi må revurdere vår tilnærming og sette ambisiøse mål for å bevare og beskytte vår verdifulle matjord.

I Moss og Råde setter vi en ny standard med mål om å øke mengden tilgjengelig matjord. Vi har ennå ikke tallfestet økningen, men vi ønsker å sikre at vi ikke mister matjord.

Attraktive
Råde

Grønne
Råde

Skapende
Moss

Leve hele
livet i Råde

Grønnere
Moss

Varmere
Moss

” *Matjordløftet er i tråd med de to kommunenes visjoner om en bærekraftig forvaltning av arealer som ivaretar selve livsgrunnlaget, matjorda.*

Vi lanserer Matjordløftet

I Moss og Råde vil vi ta ansvar for matjorda vår. Vi vil vise vei og sette en ny standard for bevaring av matjord i Norge. Det er mulig å få både vekst i matjord, øke arealer til matproduksjon og samtidig utvikle våre kommuner på en god måte. Vi vet vi har støtte i befolkningen og nå er det på tide at noen kommuner er litt tydelige, derfor lanserer vi Matjordløftet.

Bærekraft på alvor – Moss og Råde setter matjord først

Med Matjordløftet setter vi våre kommuner tydelig på kartet. Vi vil sette en ny standard og vise at det å satse på matjord ikke er en motsetning til utvikling, tvert imot.

Vi ønsker å utvikle møteplasser for alle progressive krefter som støtter oss, forankre arbeidet i hele befolkningen.

Bedrifter som tar bærekraft på alvor vil naturlig støtte oss og vi vil søke løsninger for å få frem i lyset alle de som avstår fra å benytte matjord til sine arealbehov.

Dette er et arbeid som favner flere enn bare landbruksaktørene. Det berører alle i våre kommuner på en positiv måte og viser at Moss og Råde er to kommuner som tar sitt bærekraftsarbeid på alvor. Noe vi alle kan være stolte av.

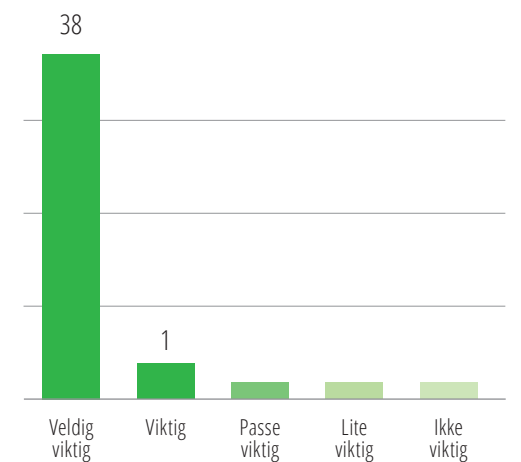

Ordskyen og grafen illustrerer hva deltakerne på politikertreffet i 2024 uttrykte om viktigheten av jordvern.

”

Våre politikere anser jordvern som svært viktig. Under et politikertreff i april 2024, hvor alle partier var representert, uttrykte de bred og sterk støtte til en mer offensiv jordvernstrategi.

Fremtidens klima kan favorisere nye matproduksjoner i vår region.

Hva truer matjorda?

Utbygging til vei og bane

Lite kunnskap om viktigheten av matjord

Lite kunnskap om landbruksnæringen

Hvorfor har det blitt slik?

Det er overraskende at vern av matjord ikke står øverst på agendaen for alle samfunnssektorer.

Vi må erkjenne at Norge ikke kan ta for gitt at vi alltid vil kunne kjøpe alt vi trenger, spesielt i krisetider.

Erfaringene fra koronapandemien og den pågående krigen i Europa har vist hvor sårbare våre forsyningslinjer er, og hvor lav selvforsyningsgraden egentlig er.

Vi arbeider med å styrke vårt forsvar, blant annet med en ny NATO-base i Rygge. Samtidig er det viktig at vi også tar godt vare på våre verdifulle ressurser, som matjorda vår.

Mangel på klare mål, tilstrekkelig innsats og støttespillere gjør det utfordrende å bevare matjord. Vi kan ikke forvente at Norges økonomiske styrke alene vil løse disse problemene.

Dårlig økonomi i landbruket

Holde matjorda i drift

Utbygging til bolig og næring

Landbrukets egen nedbygging

Målkonflikter og samfunnsutvikling

Jordflytting er ikke jordvern!

Mange ser ut til å tro at jord kun er en masse, på linje med stein og grus. Det er feil! Jord er et ekstremt komplekst og sammensatt økosystem, som faktisk huser over 50 % av alle arter på jorda. Disse organismene er ofte mikroskopiske, noe som gjør dem usynlige for det blotte øye, men de er avgjørende for jordas helse og funksjon.

Vi ville aldri vurdert å bruke en gravemaskin til å fjerne 25 fotballbaner med skog og dens mange arter, for så å dumpe den et annet sted og kalle det faglig forsvarlig. Likevel ser vi ofte at jord flyttes på denne måten, til tross for at det tar hundrevis av år for jord å utvikle seg til et balansert økosystem.

Selv med de mest skånsomme metodene vil jordflytting skade de organismer som lever i jorda og forstyrre det viktige samspillet på stedet der den dumpes. Jordflytting bør kun være en siste utvei for å ta vare på jord som kan forbedre jord av dårligere kvalitet. I så fall må det gjøres med ekstrem forsiktighet, og kan uansett ikke regnes som jordvern.

Over 50 % av klodens arter lever i jorda

Bildet er laget ved hjelp av KI.

Situasjonen hos oss

Målkonflikter og samfunnsutvikling

Tilflytting av folk og næring gjør at vi må finne løsninger på hvordan kommunen skal utvikles og hvordan ulike hensyn skal vektes i denne prosessen. Det kan oppstå uenighet om hva som er en god samfunnsutvikling, sett fra ulike fagfelt med ulike mål. Slik blir det målkonflikter mellom bevaring av matjord og andre hensyn som kommunen skal ivareta, som arealstrategier for fortetting og knutepunktutvikling, hvordan vi skal forflytte oss mest miljøvennlig.

Utbygging til bolig og næring

Moss og Råde er vekstområder i Østfold, hvor utbyggingen ofte skjer rundt knutepunkter, med klima- og miljøhensyn som gode begrunnelser. Ofte må matjord i og rundt tettstedene vike for nye boliger, og det er ofte den beste matjorda vi har. I stedet for å sette et miljøtiltak opp mot et annet, kan vi ikke vurdere å bygge gode boliger der det er stein eller grus, og samtidig øke matproduksjonen ved å etablere grønnsakshager for beboerne?

Utbygging til vei og bane

Hvert år går betydelige områder med verdifull matjord tapt som følge av vei- og jernbaneutbygging over hele landet. Utvidelser av eksisterende veier og bygging av nye traseer bidrar til økt trafiksikkerhet, men fører samtidig til at store arealer matjord forsvinner. Nye togtraseer krever ofte også matjord. Planene for InterCity Østfold-banen vil redusere reisetiden mellom Oslo og Moss med 10 minutter, men denne utbyggingen innebærer stort tap av matjord i vårt område.

Landbrukets egen nedbygging

Landbruket bidrar selv til noe av nedbyggingen av matjord. Dagens drift krever mer plass enn før, med færre, større og mer spesialiserte gårdsbruk.

Nedbygging skjer ofte som en følge av nye krav til driftsformer og dyrevelferd. Gode og viktige krav, men kan vi balansere dette bedre i forhold til jordvern?

Lite kunnskap om viktigheten av matjord

FNs matvareprogram har vist at sunn jord er nødvendig for å oppnå minst 13 av de 17 bærekraftsmålene. Med andre ord, planetens helse, vårt livsgrunnlag og fremtidig velstand avhenger av at vi beskytter matjorda. Vi har landets mest fruktbare jordsmonn, og har derfor et spesielt ansvar for å ta vare på matjorda vår. Dette er ikke lengre allmennkunnskap og beslutninger tas uten å forstå konsekvensene.

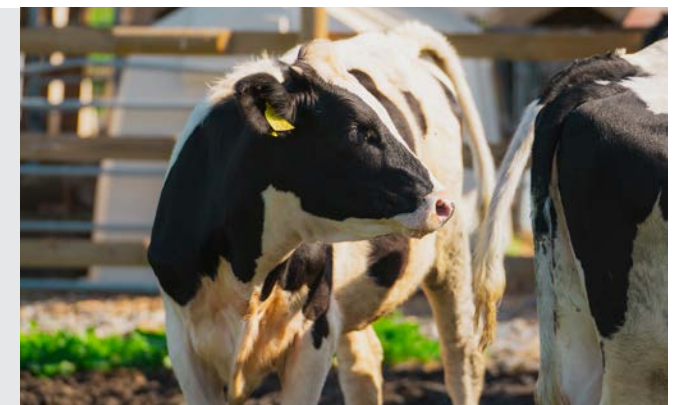

Holde matjorda i drift

I Moss og Råde er det meste av matjorda i drift, med passe store gårdsbruk der jordene ligger samlet nok til å sikre nødvendig lønnsomhet. Et økende problem er imidlertid ukoordinerte vedtak som i praksis fører til oppstykking av arealer. Dette resulterer ofte i mindre jordlapper som ikke lenger er lønnsomme å dyrke og dermed risikerer å gro igjen.

Dårlig økonomi i jordbruket

De siste 20 årene har halvparten av bøndene lagt ned driften sin. I dag må 90 prosent av de som produserer mat i Norge ha en annen inntekt som de er villige til å bruke for å fortsette å produsere mat til resten av oss. Det er en uholdbar situasjon. Lønnsomheten i primærproduksjonen er så lav at bøndene enten må ha en jobb ved siden av, eller låne penger for å opprettholde driften.

Lite kunnskap om jordbruksnæringen

Hvor kommer egentlig maten fra? Landbruk har gått fra å være allmennkunnskap til noe de færreste vet særlig mye om. Aldri har så få nordmenn jobbet i landbruket, og dermed har flertallet mistet innsikten i hvor maten faktisk kommer fra. Lokalmat er gunstig for besøksattraktivitet og trivsel hos egen befolkning. I vårt område bør vi kunne profilere oss enda bedre på alt det flotte som dyrkes her.

De 4 viktigste grunnene til et matjordløft

1. Klimaendringene krever handling

Klimaendringene påvirker jordbruksproduksjon over hele kloden. Noen steder blir det tørrere og noen steder våtere, noen steder mer skred og noen steder mer vind. I våre områder er det beregnet mer enn 50 dager ekstra med veldig mye nedbør per år frem mot 2100.

Samtidig ser vi tydelig allerede, og som stemmer med forskningen, at variasjonene i nedbør blir mye større. Ja vi får mer nedbør i snitt hvert år, men vi kan plutselig få tørkeperioder eller enorme nedbørsmengder. Samlet betyr det mye større usikkerhet og matproduksjonen kan enkelte år tørke eller regne bort.

Dette skjer over hele kloden i større eller mindre grad. Det betyr at Norge ikke lengre kan være trygge på at vi vil fortsette å få levert ønskede matvarer i ønskede kvanta hvert år fra andre land. Samtidig betyr det at vår egenproduksjon også må forventes å svinge og et dårlig avlingsår kan inntreffe samtidig med leveranseproblemer i andre land, grunnet klimaet dette året.

Derfor blir det ekstra viktig å øke vår kapasitet for å dyrke jordbruksprodukter av ymse slag, kombinert med et styrket nasjonalt beredskaps-lager av mat.

2. Befolkningsveksten stresser behovet

Befolkningsveksten i verden er heldigvis ikke like sterk som før, nå med en vekst på ca 1 % per år. Men det betyr likevel at vi passerer 9 milliarder mennesker på jorda i 2037 mot dagens rett over 8 milliarder.

Alle disse skal ha mat! Moderne teknologi og nye metoder for å dyrke mat vil tvinge seg frem og løse noe, men vi trenger å ta vare på fundamentet, nok matjord.

Er det riktig at vi som et rikt land baserer oss på så mye import? Det vil belaste andre lands muligheter til å sikre nok mat til sin befolkning, men selvsagt skal vi bidra ved å kjøpe fra de som produserer mye, slik at de får nødvendige inntekter til sin økonomi. Det er viktig solidaritet.

En forventet befolkningsøkning i verden tilsier uansett at Norge bør øke sin selvforsyningsgrad, og da må vi heller øke arealet til matproduksjon. Ikke stadig redusere livsgrunnlaget vårt.

3. Verdensmarked i endring

Det ser ut til at verden går inn i en tidsalder med økt vern om egne ressurser og endrede handelsforhold. Globalisering vil fortsette å utvikle seg på noen områder, men på andre kan vi se en tilbakegang. Vi må forberede oss på disse endringene.

For verdens matproduksjon kan dette bli utfordrende. Land med god økonomi inngår avtaler og prioriterer sine allierte. For Norge, som verdsetter solidaritet, fred og samarbeid, er det viktig å bidra til å redusere presset på internasjonale markeder.

Vi bør øke vår selvforsyningsgrad og potensielt kunne eksportere enkelte varer. Områder i Norge med høy jordkvalitet og potensial for økt matproduksjon, som Moss og Råde, har et særlig ansvar. Vi kan spille en sentral rolle i å sikre matsikkerhet, både nasjonalt og internasjonalt.

4. Beredskap og matsikkerhet

Regjeringen har uttalt at det er særlig viktig å ta vare på arealene for matkorn-, grønnsaks- og fruktproduksjon, da det er der selvforsyningsgraden i Norge er lavest.

I Norge er det kun én prosent av landarealet som egner seg til å dyrke menneskemat og en betydelig mindre andel egner seg til å dyrke frukt, bær og grønnsaker. Det er derfor viktig for norsk beredskap at vi tar vare på grunnlaget for jordbruksproduksjonen i Moss og Råde. Dagens nedbyggingstakt bidrar til at det blir mindre matjord og færre som produserer mat for befolkningen.

I dag er det bare 1,6 per 1000 mossing som kan kunsten å produsere mat, mens rådesokningene har 14 per 1000 innbyggere. Tallet i Råde er noe høyere enn for Moss, men med tanke på at Råde er en ren landbrukskommune, uten by, så er tallet allikevel lavt.

Ordskyen fremhever alle de viktige grunnene til hvorfor vi bør ha et matjordløft.

Strategi for bevaring av matjord i Moss og Råde kommuner

2025

Råde
kommune

Moss
kommune

**Beter skaper
arbeidsplasser!**

*Hasle gård bidrar til både betydelig
verdiskaping og mange arbeidsplasser.*

Forord

Matjord er en uvurderlig ressurs som er selve grunnlaget for vår matsikkerhet, bærekraft og fremtidige velferd. Uten fruktbar jord kan vi ikke produsere maten som trengs for å brødfø oss selv og kommende generasjoner.

Strategien tar denne utfordringen på alvor. Det er nødvendig å øke bevisstheten om verdien av matjord i hele befolkningen.

Dette handler ikke bare om næringsgrunnlaget for bønder, men for oss alle – næringslivslederen som søker nye arealer, politikere som former våre lokalsamfunn, ingeniører som planlegger infrastruktur, og fagpersoner som jobber med arealplaner. Vi må alle ta inn over oss at matjord er en begrenset og skjør ressurs.

Vi må også anerkjenne at det finnes mange målkonflikter som gjør bevaring av matjord utfordrende. Behovet for å bygge boliger, veier og næringsarealer er i enkelte tilfeller i direkte konflikt med behovet for å bevare matjord. Som politikere må vi balansere disse målkonfliktene og jobbe for å beskytte våre jordbruksarealer. Med denne strategien setter vi kommunene våre på kartet på en positiv måte ved å ta bærekraft på alvor og bidra med en ny kurs for noe av det aller viktigste; å sikre nok matjord slik at vi kan ha tilstrekkelig mat i både gode og dårlige tider, for oss og kommende generasjoner.

Strategien forplikter, og vi skal følge opp!

Simen Nord, Ordfører Moss og Rene Rafshol, Ordfører Råde.

Hovedmål

I Moss og Råde kommuner tar vi vare på matjorda vår gjennom bevaring og god jordhelse.

Vi skal sikre all dyrka og dyrkbar jord i kommunen, slik at matjord og produksjonsarealer ikke går tapt. Vi øker samlet areal av matjord ved å tilbakeføre jordbruksareal avsatt i kommunale planer og ved å ta i bruk arealer som er ute av drift.

Den kommunale jordvernstrategien skal være førende for kommunens forvaltning av arealer.

Det gror i god matjord!

Bonde Bjørn Elvestad er en av 190 stolte dyrkere av matvarer i Moss og Råde. Samlet verdi 800 millioner per år.

5 strategiske grep

- 1 Lansere og drifte matjordløftet
- 2 Styrke jordvernet i arealforvaltning
- 3 Sikre langsiktig forvaltning av arealer
- 4 Holde matjorda i drift
- 5 Bruke god jordhelse som verktøy

Våre strategiske grep

1. Lansere og drifte matjordløftet

Vi vil synliggjøre jordvernets betydning for matberedskap, klima, klimatilpasning, kulturlandskap, naturmangfold, vilt og vannmiljø. Å nå ut med budskapet er kanskje den største utfordringen. Derfor skal vi arbeide for å tilpasse vår formidling samt søke nye og kreative metoder for å nå frem til de ulike målgruppene.

Beslutningsgrunnlaget for arealforvaltning og jordvern skal være kunnskapsbasert. Kunnskap om jordsmonnets kvalitet, arealenes produksjonsevne og betydning for samfunnet, er en forutsetning for jordvern i praksis. Moss og Råde skal arbeide for at innbyggere, beslutningstakere og fagpersoner innad i kommunen har nødvendig kunnskap om viktigheten av å bevare arealer.

TILTAK	MEDVIRKENDE	ANSVAR
Lansere og drifte Matjordløftet.	- Alle som bryr seg om matjord og jordvern - Inspira science center og NIBIO bidrar særskilt	Landbruksforvaltningen i Moss og Råde (gjennomfører)
Vektlegge kreativ kunnskapsformidling og aktivt bruke medvirkningsprosessene for å øke kunnskapen til målgruppene.	- Politikere - Innbyggere, spesielt barn og unge - Beslutningstakere og ansatte innad i kommunens organisasjon - NIBIO - Inspira science center	- Arbeidsgruppe jordvernstrategi (mens prosjektet pågår) - Landbruksforvaltningen i Moss og Råde (gjennomfører) - Leder, kommunalområdet for plan, miljø og teknikk
Ta i bruk ulike kartlag og andre ressurser som viser jordkvalitet og jordressurs som del av beslutningsgrunnlaget i arealsaker.	- Politikere - Saksbehandlere - Entreprenører - Geodata	- Landbruksforvaltningen - Planmyndighet

2. Styrke jordvernet i arealforvaltning

Det er kommunen som står i førstelinjen når det gjelder ansvaret for jordvernet gjennom arealforvaltning etter jordloven og plan- og bygningsloven. Dette ansvaret vil Moss og Råde ivareta gjennom å ha en nullvisjon for omdisponering av dyrka og dyrkbar jord. Hensynet til jordvern må innarbeides i overordnede planer og reguleringsplaner. I tillegg vil det gjennom planfaglige vurderinger i planprosesser være aktuelt å foreslå at avsatte byggeområder skal tilbakeføres til landbruksareal.

TILTAK	MEDVIRKENDE	ANSVAR
Utarbeide arealstrategier med tydelige føringer for jordvern i kommuneplanens arealdel, basert på Matjordløftets hovedmål. Sikre at arealstrategien blir fulgt opp på alle plannivå.	- Samfunnsplanleggere - Arealplanleggere	Planmyndighet
Gjennomgang av eldre reguleringsplaner og arealer avsatt til omdisponering ved rullering av kommuneplanens arealdel med det formål å tilbakeføre til LNF-formål.	- Arealplanleggere - Samfunnsplanleggere - Landbruksforvaltningen	- Landbruksforvaltningen - Planmyndighet
Vurdere ulike planverktøy som finnes i lovverket og ha anbefaling klart ved rullering av arealdelen.	- Landbruksforvaltningen - Arealplanleggere	- Landbruksforvaltningen - Planmyndighet
Ny utbygging skal skje gjennom fortetting, transformasjon og mer effektiv bruk av arealer innenfor allerede utbygde områder.	- Politikere - Arealplanleggere - Samfunnsplanleggere	Planmyndighet
Bygninger og veier i landbruket skal ikke legges på dyrka jord. Ved fradelinger av gårdstun skal all dyrka jord tilfalle landbrukseiendom.	- Politikere - Landbruksforvaltningen - Byggesak	- Landbruksforvaltningen - Planmyndighet
Ved opphør av drift i veksthus, tidligere ridebaner og falleferdig gårdsbebyggelse etablert på dyrka jord, vil vi tilstrebe å tilbakeføre arealet til matjord. Det samme gjelder ved omlegging av infrastruktur.	- Politikere - Landbruksforvaltningen - Byggesak	- Landbruksforvaltningen - Bygningsmyndighet
Føre arealregnskap over dyrka og dyrkbar jord, hvor også nydyrking og gjengroing inngår.	- Landbruksforvaltningen - Arealplanleggere - Samfunnsplanleggere	Landbruksforvaltningen

3. Sikre langsiktig forvaltning av arealer

Vern av matjord er viktig for å styrke matberedskapen i Norge, men det vil også ha positive effekter på klima, klimatilpasning, kulturlandskap, naturmangfold, vilt, vannmiljø i bekker og Oslofjorden. Motsatt vil tap av jordbruksarealer gjøre oss mindre i stand til å sikre og ivareta livsviktige tjenester, funksjoner og goder som naturen gir oss. Derfor vil vi ha fokus på bærekraftig bruk og forvaltning av arealer. Dette innebærer at vi må tenke helhetlig, jobbe med målkonflikter og satse på løsninger som skaper positive synergier. Dette kan vi få til ved å samarbeide på tvers av fagdisipliner innad i kommunen og utad, når dette er hensiktsmessig.

TILTAK	MEDVIRKENDE	ANSVAR
Saksbehandlere og beslutningstakere i kommunen må få tilbud om kunnskapsheving innen tema jord og betydningen av jordvern. Kunnskap om jordvern må inn i arbeidet med målkonflikter. Eksempelvis innføre rutiner og e-opplæring.	- NIBIO, NLR, AgriAnalyse ol. - Landbruksforvaltningen - Gårdbrukere (f.eks. ute i felt) - Saksbehandlere og beslutningstakere	- Landbruksforvaltningen - Leder, kommunalområdet for plan, miljø og teknikk
Sammenheng og synergier mellom jordvern og viktige tjenester, funksjoner og naturgoder skal vektlegges og synliggjøres i vurderingene for jordvern i kommuneplanens samfunns- og arealdel, reguleringsplaner og enkeltsaker fra 2025.	- Landbruksforvaltningen - Arealplanleggere - Samfunnsplanleggere	- Landbruksforvaltningen - Leder, kommunalområdet for plan, miljø og teknikk
Være til stede i ulike samarbeidsplattformer (f.eks. klimasmart landbruk) for å bidra til bærekraftig utvikling av næringen.	- Landbruksforvaltningen - Ulike organisasjoner som jobber for bærekraftig landbruk	- Landbruksforvaltningen - Leder, kommunalområdet for plan, miljø og teknikk

4. Holde matjorda i drift

Eiere av landbrukseiendommer har et selvstendig ansvar for at jorda holdes i drift. Kommunen følger opp driveplikten både ved tilstedeværelse, rådgivning og oppfølging av kontrakter ved bortleie. Dagens lovverk begrenser kommunens mulighet til å følge opp at mindre arealer, som får liten økonomisk betydning, holdes i bruk. Derfor er det viktig at jordbrukslandskapet ikke stykkes opp gjennom nedbygging eller at eiendommer deles opp gjennom lokale vedtak som ikke ser de langsiktige konsekvensene.

TILTAK	MEDVIRKENDE	ANSVAR
Av hensyn til jordvern tillates ikke deling av eiendommer som kan føre til at produktivt areal går ut av drift, uavhengig av arealstørrelse. Dette ønskes som en bestemmelse i kommuneplanens arealdel.	- Landbruksforvaltningen - Politikere	Landbruksforvaltningen
All fulldyrka jord som er tatt ut av drift skal tas i bruk igjen (løpende arbeid). Særlig fokus på teiger nær bebyggelse/tettsteder.	Landbruksforvaltningen	Landbruksforvaltningen
Gi informasjon om driveplikten og oppfølging av leieavtaler til eiere av landbrukseiendom.	- Grunneiere - Landbruksforvaltningen	Landbruksforvaltningen
Der det er vanskelig å oppfylle driveplikten, oppfordres det til å etablere arealer for pollinerende insekter med den hensikt å bedre naturmangfold og begrense spredning av fremmede arter.	Landbruksforvaltningen	Landbruksforvaltningen
Vurdere hvordan kommunen kan følge opp tilfeller der driveplikten ikke oppfylles. Jobbe for at jordloven får strengere føringer for små arealer.	- Landbruksforvaltningen - Byggesak - Statsforvalter - Landbruksdirektoratet	Landbruksforvaltningen
Jobbe for at bruk av dyrka mark som er i strid med arealformålet prioriteres i kommunenes ulovlighetsoppfølging.	Landbruksforvaltningen	Byggningsmyndighet

5. Bruke god jordhelse som verktøy

God jordhelse er jordvern, fordi det gir fruktbar jord som kan bidra til matproduksjon og økosystemtjenester for fremtidens generasjoner. God jordhelse begrenser også erosjon og bidrar positivt til klima og miljø. Det er opp til den som eier eller driver jorda å ta i bruk gode agronomiske tiltak. Norsk landbruksrådgivning (NLR) har spesialiserte rådgivere som mange gårdbrukere i vårt distrikt benytter seg av. I tillegg til private rådgivningstjenester tilbyr landbruksforvaltningen hjelp og veiledning for å oppnå bedre jordhelse. Gårdbrukere blir oppmuntret til å ta vare på jordhelsen gjennom ulike informasjonstiltak og rådgivning, tilskuddsordninger og samarbeid med andre aktører, slik som NLR og vannområdetutvalget MORSA.

TILTAK	MEDVIRKENDE	ANSVAR
Informere og motivere gårdbrukerne til en god jord- og plantekultur og tilskuddsordninger via nyhetsbrev, konsultasjoner m.m.	- Grunneiere - Landbruksforetak - Landbruksforvaltningen - NLR - MORSA - NIBIO	Landbruksforvaltningen
Delta i samarbeidsprosjekter med aktører som kan bistå med foredrag, kurs og grupperådgivning til gårdbrukere om temaet.	- Grunneiere - Landbruksforetak - Landbruksforvaltningen - NLR - MORSA - NIBIO	Landbruksforvaltningen
Delta i forskningsprosjekter hvor nye metoder for bedre jordhelse utprøves.	- Grunneiere - Landbruksforetak - Landbruksforvaltningen - NLR, NIBIO, NMBU ol. aktører	Landbruksforvaltningen

Det dyrkes mye forskjellig i Moss og Råde

Vårt varme og passe våte klima er veldig gunstig for mange forskjellige matvarer. Hauger gård viser frem flotte bjørnebær som skaper gode inntekter.

Matjord

–en ressurs verdt å bevare

Av Norges
landarealer er kun
1 % egnet for å
produsere
matplanter

Matjord er som
tillit, brytes ned i
meter, bygges opp
i millimeter.
Vi må tenke
langsiktig!

Årlig
reduseres
mengden matjord
i Norge og i våre
kommuner

**Målet er å *forhindre* ytterligere
reduksjon av matjord i Moss og Råde!**

Klimaendringer, befolkningsvekst og økende uro i mange deler av verden gjør at matjord blir stadig viktigere.

Dette understreker samtidig at Norge bør bli mer selvforsynt. I Norge må vi særlig beskytte matjord der potensialet for matproduksjon er størst. Alt dette taler for en fremtidsrettet jordvernstrategi i Moss og Råde.

Moss
kommune

Råde
kommune

Utarbeidet av landbruksforvaltningen i Moss og Råde kommuner
Besøksadresse: Larkollveien 9, 1570 Dilling. Telefon: 69 24 80 00.